

УДК 657.6:334.722

JEL Classification M41, M42, L26

DOI [https://doi.org/10.33146/2518-1181-2025-4\(110\)-5-13](https://doi.org/10.33146/2518-1181-2025-4(110)-5-13)

## Financial Statements Audit and Simplified Accounting for Small Businesses: Key Trends

Iryna Zhurakovska<sup>1</sup>

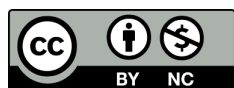
**Abstract.** *The activities of small businesses are characterised by several features that lead to changes in accounting and audit algorithms, moving in the direction of simplification. At the same time, simplification does not always guarantee the quality of information and control, which requires searching for methodical approaches to the use of accounting, reporting, and audit standards adapted for business entities with limited material and labour resources. Additionally, it requires considering the cost-benefit principle for small businesses. This problem exists not only in Ukraine but also in other countries, as the “think small first” principle has been proclaimed in the EU. The article aims to identify key problems of auditing small businesses in Ukraine and to analyse the practical aspects of its results. The study reveals typical inaccuracies identified during the audit process at small businesses, which are often due to existing practices of “simplified” accounting. The author employs a complex mixed-methodology approach that incorporates methods of economic analysis, structural-logical analysis, and semi-structured interviews. Analysis of data on the audit of small business entities, taken from reports on the state of audit activity in Ukraine, published by the Audit Supervision Council, has made it possible to identify the main trends in the interaction between audit companies and small business entities. Based on the systematisation of the results of previous scientific works and the author’s empirical research, the main problems of small business audit were identified, which are subject to solution by the scientific community and practices. The results of the study indicate that the specificity of small business audit is due not only to organisational aspects that require specific features in the application of ISA, but also to typical solutions for accounting operations. The dominant trend in small business management is the desire to minimise the expenditure of time and resources for accounting. Thus, the requirements of accounting standards become secondary, as the consequences for non-compliance are significantly smaller than those for violating tax rules. The results of this study provide a deeper understanding of the challenges in small business management and can inform the development of a simplified accounting concept for small business entities.*

**Keywords:** *small business, audit, accounting, reporting, international auditing standards, accounting organisation, tax calculations.*

**Received:** 30 October 2025 | **Revised:** 1 December 2025 | **Accepted:** 4 December 2025 | **Published:** 30 December 2025

### Suggested Citation

Zhurakovska, I. (2025). Financial Statements Audit and Simplified Accounting for Small Businesses: Key Trends. *Oblik i finansi*, 4(110), 5-13. [https://doi.org/10.33146/2518-1181-2025-4\(110\)-5-13](https://doi.org/10.33146/2518-1181-2025-4(110)-5-13)



This is an open access article under the terms of the Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 License (<http://www.creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>), which permits use and distribution in any medium, provided the original work is properly cited and the use is non-commercial.

© 2025 The Author(s).

<sup>1</sup> Iryna Zhurakovska, Lutsk National Technical University, Lutsk, Ukraine.

ORCID 0000-0001-9803-5874

E-mail: [i.zhurakovska@lntu.edu.ua](mailto:i.zhurakovska@lntu.edu.ua)

## Аудит звітності та спрощений облік для малого бізнесу: основні тенденції

Ірина Жураковська<sup>1</sup>

<sup>1</sup> Луцький національний технічний університет, м. Луцьк, Україна

**Анотація.** Діяльність суб'єктів малого бізнесу характеризується низкою особливостей, які зумовлюють зміну алгоритмів обліку і аудиту в сторону спрощення. В той же час, спрощення не завжди гарантує якість інформації та контролю, що вимагає пошуку методичних підходів до використання стандартів обліку, звітності та аудиту адаптованих для суб'єктів господарювання з обмеженими матеріальними, трудовими ресурсами, а також вимагає врахування принципу затрати-вигоди для малого бізнесу. Ця проблема існує не лише в Україні, але й в інших країнах, адже принцип «думай спочатку про мале» був проголошений в ЄС. Мета статті – виявити ключові проблеми аудиту підприємств малого бізнесу в Україні та здійснити аналіз практичних аспектів його результатів. Дослідження розкриває типові неточності, виявлені під час процесу аудиту на підприємствах малого бізнесу, наявність яких зумовлена існуючими практиками «спрощеного» обліку. Автор використовує комплексну змішану методологію, яка включає методи економічного аналізу, структурно-логічний аналіз, напівструктуровані інтерв'ю. Аналіз даних щодо аудиту суб'єктів малого бізнесу взятих із звітів про стан аудиторської діяльності в Україні, які публікує Рада з нагляду за аудиторською діяльністю, дозволив виявити основні тенденції взаємодії аудиторських компаній та суб'єктів малого бізнесу. На основі систематизації результатів попередніх наукових робіт та власних емпіричних досліджень визначено основні проблеми аудиту малого бізнесу, які підлягають вирішенню науковою спільнотою та практиками. Результати дослідження свідчать, що специфіка аудиту малого бізнесу зумовлена не лише організаційними моментами, що вимагають певних особливостей у застосуванні МСА, а й типовими рішеннями щодо обліку операцій. Домінуючий тренд в управлінні малим бізнесом полягає в бажанні мінімізувати витрату часу і ресурсів для ведення обліку. Таким чином, вимоги бухгалтерських стандартів стають другорядними, адже наслідки за їх недотримання є значно меншими, ніж за порушення правил оподаткування. Результати цього дослідження дають змогу краще зрозуміти проблематику управління малим бізнесом та можуть бути враховані при розробці концепції спрощеного обліку для суб'єктів малого бізнесу.

**Ключові слова:** малий бізнес, аудит, облік, звітність, міжнародні стандарти аудиту, організація обліку, податкові розрахунки.

**Постановка проблеми.** Малий бізнес характеризується низкою особливостей в питаннях організації обліку і контролю. Беручи до уваги мінімізацію витрат на організацію діяльності, виконання власниками управлінських функцій, а також обмежений бюджет на програмне забезпечення, міжнародні організації бухгалтерів та аудиторів рекомендують спрощений підхід до формування звітності таких підприємств. Зокрема міжнародний стандарт фінансової звітності для малих та середніх підприємств (МСФЗ для МСП) [1], який встановлює спрощені вимоги до звітності може бути використаний при формуванні звітності непублічних підприємств, які згодом підлягають обов'язковому аудиту. Тобто сам факт наявності певних спрощень в обліку малого бізнесу не потребує доведення, але виникає запитання, чи може це бути підставою для застосування спрощеного підходу до аудиту таких підприємств? Відповідь не є однозначною, дискусії тривають десятками років намагаючись знайти баланс між якістю аудиту і вимогами практики. В той час, дані звітів про стан аудиторської діяльності в Україні [2; 3] протягом 2022-2024 років свідчать, що частка послуг аудиту наданих малим підприємствам становить від 13 до 16%, інших послуг від 33 до 40%, підтверджуючи актуальність нашого дослідження.

**Аналіз останніх досліджень і публікацій.** Дослідження аудиту малого бізнесу можуть бути

представлені двома напрямками: оцінювання переваг аудиту для малого бізнесу та вивчення практичних викликів в процесі аудиту таких підприємств. В числі дослідників першого напрямку Х. Оджала, М. Нісканен, Дж. Колліс та К. Паюнен (*H. Ojala, M. Niskanen, J. Collis, K. Pajunen*) [4] провели опитування 642 малих приватних компаній щодо оцінки переваг аудиту і визначили зацікавленість останніх в послугах аудиторів як елемента контролю діяльності. Х. О. Алотайбі (*K. O. Alotaibi*) [5] дослідивши вплив внутрішнього аудиту на механізми корпоративного управління в малому бізнесі, виявив, що малий бізнес стикається з певними труднощами в організації аудиту, оскільки йому не вистачає ресурсів та інфраструктури. Дослідження макropідходу до обов'язкового аудиту малого бізнесу в Єгипті проводив М. Г. М. Абуельхіт (*M. G. M. Abouelghit*) [6]. Результати його дослідження підтверджують покращення організації діяльності після включення малих підприємств до складу таких, що підлягають обов'язковому аудиту. Е. Гутьєррес та М. Мінутті-Меца (*E. Gutierrez, M. Minutti-Meza*) [8] вивчали наскільки розширені вимоги до аудиторських звітів малих підприємств, які впровадили у Великій Британії, є корисними для користувачів. Результати отримані шляхом опитування різних цільових груп підтвердили недоцільність такого впровадження. Додаткової

користі не засвідчила жодна з цільових груп. С. Ай, Ч. Лінч та Н. Дж. Ньютон (*X. Ai, C. Lin, N. J. Newton*) [15] використовуючи вибірку малих приватних компаній з 21 країни, виявили, що компанії, які мають перевірену аудитором фінансову звітність, більш схильні отримувати первинне фінансування за рахунок банківських позик, ніж за рахунок внесків у акціонерний капітал від існуючих власників або нових інвесторів. Також підтверджено, що підприємства отримують найбільшу користь від аудиту, коли інформаційна асиметрія та економічні потрясіння є відносно високими. Тобто в часи викликів, прикладом яких є війна, аудит є додатковим джерелом підтвердження інформації для банків.

Щодо другої групи досліджень з вивчення практичних викликів в процесі аудиту підприємств малого бізнесу, в історичному контексті нами проаналізовано перші аналогічні дослідження, починаючи з 1980-х років. Зокрема С. Л. Торнтон (*S. L. Thornton*) [11] вивчала проблеми імплементації стандартів обліку та аудиту малих підприємств. Д. Д. Райборн (*D. D. Raiborn*) [7] здійснював огляд практичних проблем, що виникають під час аудитів малих підприємств. В своєму дослідженні він проаналізував всі стандарти в контексті особливостей їх застосування під час аудиту малих підприємств. Було виявлено, що більшість дослідників розкривали проблему перевантаження стандартів з врахуванням наступних аспектів: 1) співвідношення витрат і вигод, 2) якість професійної практики, 3) комунікація та розуміння між аудитором. На цьому історичному етапі ще розглядалися варіанти можливих шляхів спрощення стандартів для малого бізнесу шляхом врахування: 1) відмінностей у визнанні в сторону спрощення; 2) відмінностей в оцінці в сторону спрощення; 3) відмінностей щодо розкриття інформації. Саме третій варіант був обраний за основу з частковим врахуванням другого в XXI столітті. Л. Мюллерова, М. Пасекова, Ї. Стругаль, А. Дікону, Б. Кнапова та Д. Дворжакова (*L. Müllerová, M. Paseková, J. Strouhal, A. Deaconu, B. Knapová, D. Dvořáková*) [9] на основі аналізу результатів аудитів малого бізнесу в Чехії виділили ключові особливості обліку і практики аудиту, де з одного боку є прагнення мінімізувати адміністративне навантаження, з іншого – максимізувати якість аудиту. К. Джессі та В. Вівін (*K. Jessy, V. Vivin*) [10] на противагу попереднім дослідженням доводили переваги обов'язкового аудиту для малих підприємств перед отриманням кредиту банку, розглядаючи незалежний аудит як фактор підвищення надійності фінансової звітності [10]. Дж. Р. Френсіс (*J. R. Francis*) [12] в своїх дослідженнях частково охоплює «going small» підхід у дослідженнях якості аудиту. Один із його висновків свідчить, що діюче регулювання, яке призводить до високих гонорарів за аудит, може підштовхнути деякі менші компанії до «збереження приватності» шляхом виходу з кола підприємств, що підлягають аудиту, це, в свою чергу, може обмежити їхній доступ до зовнішнього фінансування та зростання.

Це проблематично, оскільки відомо, що менші фірми є рушійною силою економічного зростання: менші фірми зростають швидше ніж великі та створюють більше робочих місць. А. М. Г. Мохамед і Ш. Ган (*A. M. G. Mohamed, S. Gan*) [13] на прикладі Єгипту досліджували вплив аудиту підприємств малого бізнесу на дотримання ними податкового законодавства. Їхні результати показують, що власники і керівники підприємств малого бізнесу менше переконані в потенційних перевагах обов'язкових аудитів, ніж аудитор та науковці. Також дослідження виявило експериментальні докази, що підтверджують, що обов'язків аудит позитивно впливає на дотримання ними податкового законодавства. Е. Ванстраелен та К. Шеллеман (*A. Vanstraelen, C. Schelleman*) [14] провели огляд літератури щодо аудиту приватних (непублічних) компаній, що включає аспекти малих підприємств. Проведений аналіз витрат і вигод показав, що обов'язків аудит не здається економічно ефективним а, отже, економічно оптимальним для всіх приватних компаній. Альтернативні послуги можуть краще відповідати потребам невеликих приватних компаній. Крім того, обов'язків аудит не завжди є оптимальним рішенням, оскільки приватні компанії з низьким попитом на високоякісний аудит можуть знайти аудитора, який відповідає їхнім вимогам, навіть за обов'язкового режиму. Отже, наявність обов'язкового аудиту не гарантує універсального високоякісного аудиту, і це здається найбільш важливим для приватних компаній, де аудитор можуть бути більш схильні до проблем незалежності. А. Н. Скарлата, С. Гарвен, Б. Вагнер та Т. Бахманзіарі (*A. N. Scarlata, S. Garven, B. Vagner, T. Bahmanziari*) [16] вивчали, коли малі організації віддають у зовнішній субпідряд функцію внутрішнього аудиту. О. А. Еліша (*O. A. Elisha*) [17] досліджувала рекомендації з аудиту та внутрішнього контролю для боротьби з шахрайством у малих підприємствах. Це дослідження підкреслює, що за допомогою цілеспрямованих ресурсів та обізнаності малий бізнес може досягти вищого ступеня фінансової цілісності та стабільності, забезпечуючи собі стійке зростання та довіру у своїх громадах.

**Метою статті** є виявлення ключових проблем аудиту підприємств малого бізнесу в Україні та аналіз практичних аспектів його результатів. Дослідження розкриває типові неточності, виявлені під час процесу аудиту на підприємствах малого бізнесу, наявність яких зумовлена існуючими практиками «спрощеного» обліку.

**Методика дослідження.** У дослідженні використана комплексна змішана методологія, що поєднує якісні та кількісні методи дослідження та відповідну теорію для вивчення практичних аспектів аудиту підприємств малого бізнесу. Для аналізу динаміки та структури ринку аудиторських послуг для малого бізнесу використано методи економічного аналізу, зокрема: порівняльний аналіз, що дозволив виявити зміни питомої ваги послуг аудиту в загальній їх сукупності; структурно-логічний аналіз, який

застосовувався для оцінки співвідношення послуг для малого бізнесу в загальній вартості всіх послуг аудиту; графічний метод для наочного відображення динамічних змін і структурних зрушень. Для дослідження практики проведення аудиту на діючих підприємствах було здійснено: контент-аналіз аудиторських звітів, що дало змогу виявити типові підходи, процедури та ступінь відповідності аудиту вимогам законодавства та стандартам; анкетування і напівструктуровані інтерв'ю з працівниками аудиторських компаній і фінансових служб підприємств з метою збирання якісних даних про реальні практики проведення аудиту. З метою систематизації найпоширеніших помилок в аудиті було застосовано: класифікаційний метод, що дозволив згрупувати помилки за видами; метод узагальнення для формулювання типових причин виникнення помилок та можливих шляхів їх усунення.

Інформаційною базою дослідження слугували: щорічні звіти Ради з нагляду за аудиторською діяльністю в Україні, результати власного емпіричного дослідження (опитування, інтерв'ю).

Застосований методичний підхід дозволив комплексно оцінити стан аудиторської практики та виявити проблемні аспекти у здійсненні аудиту малих підприємств.

**Виклад основного матеріалу.** Рада з нагляду за аудиторською діяльністю публікує щорічні звіти про діяльність аудиторських компаній в Україні, в тому числі про обсяг і види послуг, які надаються для малого бізнесу. Перші звіти сформовано за періоди: з 01.01.2022 року по 30.06.2023 року [2], з 01.01.2023 по 30.06.2024 [3]. Тобто звіт охоплює півтора року. При цьому наводиться інформація, що станом на 30 червня 2023 року враховано звітність 65,4% суб'єктів аудиторської діяльності, так як решта не подали інформацію.

За період з 1.01.2022 по 30.06.2023 частка послуг аудиторських компаній для малих та мікропідприємств становить 22,4% або 939 млн грн. З них 409 млн аудиторські послуги і 530 млн неаудиторські (таблиця 1). У 2024 році найбільші частки в розмірі 8,7% та 22,3% займає кількість виконаних завдань з обов'язкового аудиту фінансової звітності малих та мікропідприємств.

**Таблиця 1. Обсяги і вартість наданих послуг суб'єктами аудиторської діяльності малим підприємствам за період 1.01.2022 по 30.06.2023**

Вид послуг / Показник	Усього (млн грн)	Малі та мікро підприємства (млн грн)	Малі та мікро підприємства (% до загальної суми)	Од.
за період з 01.01.2022 по 30.06.2023				
Обов'язковий аудит	1 918	197	10,3%	3818
Ініціативний аудит	951	212	22,3%	1312
Разом аудиторські послуги	2 869	409	14,3%	5130
Неаудиторські послуги	1 333	530	40%	Дані відсутні
Загалом (усі послуги)	4 202	939	22,4%	Дані відсутні
за період з 01.07.2023 по 30.06.2024				
Обов'язковий аудит	1631	142	8,7%	2283
Ініціативний аудит	792	177	22,3%	1023
Разом аудиторські послуги	2423	319	13,1%	3306
Неаудиторські послуги	1379	462	33%	Дані відсутні
Загалом (усі послуги)	3802	781	21%	Дані відсутні

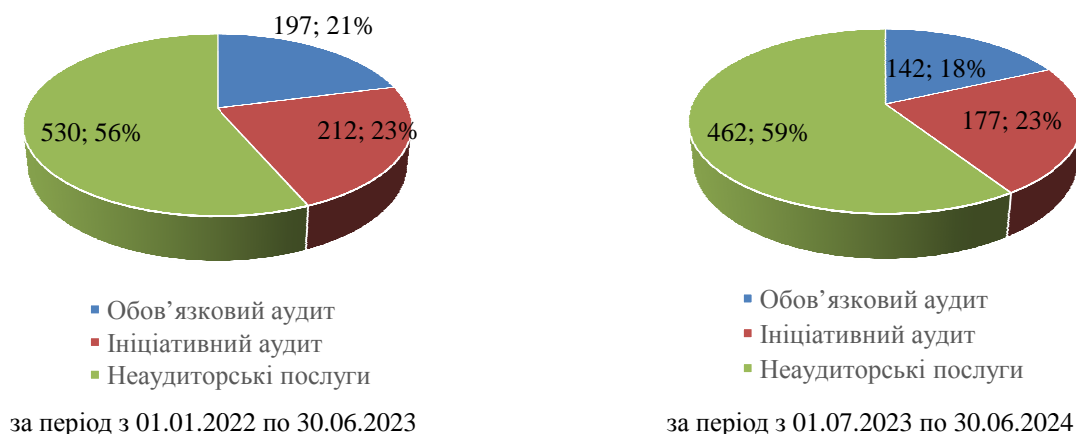
Джерело: складено автором за даними [2; 3].

Загалом спостерігається тенденція зменшення обсягів аудиторських послуг для малого бізнесу. На нашу думку, передусім це зумовлено полегшеним доступом до капіталу у військовий час. Адже доступність кредитів, грантів для малого бізнесу позбавляє необхідності підтверджувати дані звітності для набуття додаткових переваг перед потенційними кредиторами та інвесторами.

Структура наданих аудиторськими фірмами послуг для малого бізнесу наведена на рисунку 1 свідчить, що. 56% становлять неаудиторські послуги,

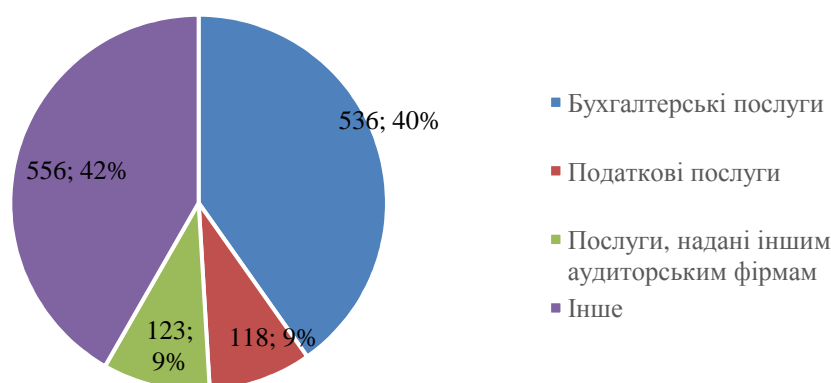
21% – обов'язковий аудит, 23% – ініціативний аудит. Малі підприємства є основними споживачами неаудиторських послуг, підтвердженням чого є як вартісні, так і кількісні показники.

Основним чином малий бізнес споживає неаудиторські послуги (понад 56% загального обсягу спожитих послуг), серед яких бухгалтерський супровід, податкове консультування та ін. Структура неаудиторських послуг аудиторських фірм наведена на рисунку 2.



**Рис. 1. Структура наданих аудиторськими фірмами послуг для малого бізнесу**

Джерело: складено автором за даними [2; 3].



**Рис. 2. Структура наданих аудиторськими фірмами неаудиторських послуг за період 1.01.2022 по 30.06.2023**

Джерело: складено автором за даними [2].

Спостерігається особливість щодо взаємодії аудиторів та малого бізнесу, а саме превалювання бухгалтерських послуг, над аудиторськими. Суттєве переважання помітне протягом всього періоду дослідження з 2022 по 2024 роки. І, на відміну від аудиторських послуг, частина неаудиторських для малого бізнесу зростає. Якщо по аудиту відбулось падіння у загальній вартості послуг на 90 млн для малого бізнесу, то по неаудиторських послугах присутнє зростання на 44 млн. грн.

З 1.01.2022 по 30.06.2023 аудиторськими фірмами надано послуг малому бізнесу на суму 939 млн грн або 22,4% від загальної їх кількості. За цей же період кількість підготовлених звітів за результатами аудиту в натуральному виразі становить 5,1 тис. од. або 50% від загальної їх кількості; з них 32,6% – це виконання завдань з аудиту фінансової звітності [2]. Дані показують, що поряд з більшою кількістю звітів спостерігається менша загальна вартість таких послуг. Отже, ціна послуг для малого бізнесу є суттєво нижчою. В таблиці 2 наведено середню

вартість винагороди та середні витрати людино-годин на виконання аудиторського завдання.

З точки зору аудиторських фірм, обов'язковий аудит на мікропідприємствах є рентабельним у порівнянні з середніми та малими, адже оплата за годину є найбільшою після великих підприємств – 895 грн. Однак згідно вимог законодавства, мікропідприємства підлягають обов'язковому аудиту за видом діяльності, а вимоги до обліку та аудиту у фінансовому секторі є підвищеними. Поряд із загальним спадом попиту на аудиторські послуги спостерігається ріст їх вартості.

Наведені дані звітів ради з нагляду за аудиторською діяльністю і аналіз результатів досліджень науковців дозволяють ідентифікувати основні проблеми аудиту малих підприємств:

По-перше, висока вартість аудиту для малого бізнесу. Погодинна оплата є найвищою, а якщо оцінювати середню вартість послуги від 62 тис, то вона в багатьох випадках неспівмірна з вигодами, які можуть бути отримані після його проведення [6].

Таблиця 2. Середня вартість завдання з аудиту фінансової звітності в Україні у 2022-2024 роках

Вид підприємства	Обов'язковий аудит				Ініціативний аудит
	Середня вартість винагороди, тис. грн	Середні витрати часу, людино-годин	Середня вартість 1 людино-години, грн	Середня вартість одного завдання з аудиту фінансової звітності	Середня вартість одного завдання з аудиту фінансової звітності
за період з 01.01.2022 по 30.06.2023					
Велике	711	845	841	601*	1466*
Середнє	245	376	652	189	427
Мале	179	243	737	52**	162**
Мікропідприємство	84	133	632		
за період з 01.07.2023 по 30.06.2024					
Велике	831	849	979	715*	1243*
Середнє	267	410	651	242	715
Мале	203	256	793	62**	173**
Мікропідприємство	188	210	895		

\* по великих підприємствах дані відсутні, наведена цифра для підприємств, які становлять суспільний інтерес.

\*\* вартість вказана разом для малого та мікро бізнесу.

Джерело: складено автором за даними [2; 3].

По-друге, існує обмеженість ресурсів та внутрішнього контролю, що підтверджується переважанням бухгалтерських послуг у співпраці з малим бізнесом. Поряд з аудиторськими фірмами аналогічні послуги надають інші компанії та фізичні особи. Залучаючи бухгалтерські послуги зі сторони, підприємства отримують економію на навчанні, обладнанні робочого місця, програмному забезпеченні й т. д. Відсутність суттєвих відмінностей на законодавчому рівні до обліку великого та мікробізнесу на практиці зводиться до відмінностей в обсягах операцій, але знання і вміння необхідні такі ж. Малі компанії часто не мають розвинених систем внутрішнього контролю, що ускладнює процес перевірки й підвищує ризик помилки або шахрайства [10].

По-третє, складність застосування міжнародних стандартів аудиту (МСА), які створені для великих компаній і погано адаптовані до потреб малого бізнесу, що створює зайве навантаження на аудиторів [9]. Ця проблема неодноразово піднімалась в наукових колах, що зумовило розробку практичних вказівок для застосування МСА. Друга редакція Посібника із застосування Міжнародних стандартів аудиту під час аудиту малих та середніх підприємств [18] була підготовлена на замовлення Комітету з малих та середніх практик Міжнародної федерації бухгалтерів «для допомоги практикам в аудиті малих та середніх підприємств, та сприяння послідовному застосуванню Міжнародних стандартів аудиту» [18]. Методика, що наведена в посібнику, розроблялась Канадським інститутом присяжних бухгалтерів і є

неофіційним керівництвом щодо застосування МСА для малого бізнесу. Посібник не призначений для заміни МСА, а слугує додатковим інструментом, що допомагає аудиторам краще розуміти та послідовно застосовувати ці стандарти під час перевірки. Документ пропонує практичний підхід до виконання ризик-орієнтованого аудиту, який можуть застосовувати фахівці на практиці. У підсумку, він покликаний сприяти проведенню якісного та ефективного аудиту малих і середніх підприємств.

По-четверте, що прямо пов'язано з третьою особливістю, це залежність від власника та недостатня незалежність управління. У малому бізнесі власник часто одночасно виконує управлінські та контрольні функції, що знижує ефективність аудиту та підвищує ризик упередженості.

По-п'яте, відсутність кваліфікованих бухгалтерських кадрів у малих підприємствах, більші ризики шахрайства і недостатній захист від нього. Через слабкий контроль, поєднання повноважень кількох посад, обмеженість людських ресурсів у малих підприємствах аудиторів часто зустрічаються з випадками зловживань та підробки даних, що підтверджують результати дослідження О. Еліша (O. Elisha) [17].

По-шосте, присутня недовіра або нерозуміння власниками цінності аудиту. Багато власників малих компаній сприймають аудит як формальність, а не як інструмент покращення управління чи залучення фінансування. Дослідження Е. Ванстраелен та К. Шеллеман (A. Vanstraelen, C. Schelleman) [14] підтверджує, що співвідношення витрат і вигод від

аудиту впливає на його якість, адже попри обмежений бюджет все ж таки знаходяться аудитори, які проводять перевірку. Тому обов'язковий аудит не гарантує якість.

Авторка цієї статті провела власний аналіз результатів ініціативного аудиту малих підприємств (23 звіти), результати якого дозволили визначити основні особливості (проблемні аспекти) обліку малого бізнесу.

1) Тісний зв'язок бухгалтерського обліку з оподаткуванням. Оскільки з 2010 року фінансова звітність використовується для формування декларації з податку на прибуток, багато підприємств прагнуть мінімізувати цей результат а, отже, базу податку на прибуток. Малі підприємства з одним або кількома власниками знаходять способи отримання прибутку іншими засобами, переважно за допомогою завищення витрат від фізичних осіб-підприємців, не отримуючи виплат у вигляді дивідендів

2) Відсутність повного пакету документів по витратах, який формується тільки на вимогу (відомості амортизації, дефектні відомості, шляхові листи, накази комісії на списання ТМЦ, накази на затвердження розмірів добових, норм витрат палива, оливи, картки обліку акумуляторів, шин і т. д.). Таким чином, малий бізнес самостійно спрощує документування для економії витрат часу.

3) Відсутність обліку податкових різниць, дисконтування заборгованості, оцінки сумнівності дебіторської заборгованості, розподілу витрат на постійні та змінні, інші «спрощення», які не передбачені чинним законодавством, але дозволяють вести облік в цілях оподаткування не наймаючи висококваліфікований персонал, забезпечуючи економію на оплаті праці.

4) Визнання основних засобів тільки згідно податкового законодавства. Вартісна межа у 20 тис. грн є визначальною в процесі класифікації довгострокових активів. Дешевші необоротні активи, навіть якщо термін їх використання становить більше одного року, списуються на витрати. Тому є випадки роздрібнення одного об'єкта основних засобів на декілька дрібних для завищення витрат. Причина – уникнення обліку податкових різниць.

5) Інвентаризація запасів часто є формальною, розбіжності в оцінці і наявності запасів не усуваються, так як часто вони зумовлені маніпуляціями з витратами, перенесенням дати списання і т. п. Практично не використовується рахунок 23 для сектора послуг, відповідно непрямі витрати, які пов'язані з виробництвом, списуються, а не відображаються у складі незавершеного виробництва.

6) Кредиторська заборгованість не інвентаризується суцільно. Часто відсутні акти звіряння з усіма контрагентами, а тому суми в звітності не підтверджуються повністю, особливо щодо позик.

7) Витрати на відрядження є однією з найбільш використовуваних статей витрат для видачі коштів співробітникам без оподаткування. Поїздки не підтверджені зв'язком з господарською діяльністю. Часто купуються дрібні предмети або обладнання для особистих потреб.

8) Підприємства, які не ведуть облік податкових різниць (оборот до 40 млн), можуть нараховувати забезпечення для штучного завищення витрат.

9) Продаж товарів, робіт і послуг за заниженими цінами і, як наслідок, доплати готівкою є причинами заниження оподатковуваних доходів. Наявність рахунків за послуги від підприємців, які ніколи не були отримані, вносить викривлення в суми витрат та кредиторської заборгованості.

**Висновки.** Результати дослідження свідчать, що специфіка аудиту малого бізнесу зумовлена не лише організаційними моментами, що вимагають певних особливостей у застосуванні МСА, а й типовими рішеннями щодо обліку операцій. Домінуючий тренд в управлінні малим бізнесом полягає в бажанні мінімізувати витрату часу і ресурсів для ведення обліку, зокрема шляхом уникнення податкових різниць і прийняття за основу правил Податкового кодексу України, який не визнає витрат по забезпеченнях, дисконтуванню, уцінці, зменшенні корисності та ін. Таким чином, вимоги бухгалтерських стандартів є другорядними, адже наслідки за їх недотримання є значно меншими, ніж за порушення правил оподаткування. Відтак малий бізнес розглядає оплату години для формування всіх необхідних розрахунків як нецільові витрати.

Розкриті у статті особливості (проблемні аспекти) є наслідками спрощення обліку, яке декларується як право вибору для малого бізнесу. Однак чіткі правила його застосування відсутні.

В контексті аудиту виникає необхідність застосування професійного судження при застосуванні МСА, так як часто застосування всіх необхідних процедур є неможливим через особливості організації обліку діяльності суб'єктів малого бізнесу. Мінімізуючи додаткові витрати діяльності, малий бізнес залучає аудиторські компанії для надання неаудиторських послуг, ціноутворення на які не регулюється і не контролюється.

Виявлені у цьому дослідженні відхилення в організації обліку є об'єктом для подальшого аналізу, результати якого доцільно врахувати при розробці концепції спрощеного обліку для малого бізнесу.

**4 Список використаних джерел**

1. Міжнародний стандарт фінансової звітності для малих та середніх підприємств. URL: [https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929\\_063#Text](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_063#Text)
2. Звіт про стан аудиторської діяльності в Україні (01 січня 2022 року – 30 червня 2023 року). URL: <https://www.apob.org.ua/wp-content/uploads/2023/12/Звіт-про-стан-аудиторської-діяльності-в-Україні.pdf>
3. Звіт про стан аудиторської діяльності в Україні (01 липня 2023 року – 30 червня 2024 року). URL: <https://www.apob.org.ua/wp-content/uploads/2024/12/Звіт-про-стан-ринку-2024.pdf>
4. Ojala H., Niskanen M., Collis J. Pajunen K. Audit quality and decision-making in small companies. *Managerial Auditing Journal*. 2014. Vol. 29. Issue 9. pp. 800–817. <https://doi.org/10.1108/MAJ-08-2014-1063>
5. Alotaibi K. O. How internal auditing impacts governance mechanisms in small and medium-sized businesses. *International Journal of advanced and applied sciences*. 2024. Vol. 11. Issue 7. pp. 199–207. <https://doi.org/10.21833/ijaas.2024.07.022>
6. Abouelghit M. G. M., Gan S. Empirical research on the effects of mandatory auditing for SMEs on their internal control quality and management's perceptions: Evidence from Egypt. *Cogent Business & Management*. 2024. Vol. 11. Issue 1. pp. 42–49. <https://doi.org/10.1080/23311975.2024.2412738>
7. Raiborn D. D. Audit problems encountered in small business engagements: auditing research monograph. American Institute of Certified Public Accountants, 1982. URL: [https://egrove.olemiss.edu/aicpa\\_guides/15](https://egrove.olemiss.edu/aicpa_guides/15)
8. Gutierrez E., Minutti-Meza M., Tatum K. W., Vulcheva M. The consequences of expanded audit reports for small and risky companies. *Contemporary accounting research*. 2025. Vol. 42. Issue 1. pp. 576–614. <https://doi.org/10.1111/1911-3846.13011>
9. Müllerová, L., Paseková, M., Strouhal, J., Deaconu, A., Knapová, B., & Dvořáková, D. (2011). Auditing of SMEs: issues caused by international harmonization of financial reporting (from Czech perspective). *International journal of mathematical models and methods in applied sciences*. 2011. Vol. 5. Issue 3. pp. 517–527. URL: <https://www.naun.org/main/NAUN/ijmmas/19-896.pdf>
10. Jessy K., Vivin V. The Role of Audit in Small and Medium Enterprises. *International Journal of Social Science, education communication and economics (SINOMICS JOURNAL)*. 2023. Vol. 1. Issue 6. pp. 819–824. <https://doi.org/10.54443/sj.v1i6.93>
11. Thornton S. L. Problems in Applying Auditing and Accounting Standards to The Small Business. Theses and Dissertations. 1989. *Theses and Dissertations*. 4447. URL: <https://commons.und.edu/theses/4447>
12. Francis J. R. Going big, going small: A perspective on strategies for researching audit quality. *The British Accounting Review*. 2023. Vol. 55. Issue 2. <https://doi.org/10.1016/j.bar.2022.101167>
13. Mohamed A. M. G., Gan S. Impact of mandatory audits of small-and medium-sized enterprises on their income tax compliance: Evidence from the Egyptian small-and medium-sized enterprise stock market. *Journal of Risk and Financial Management*. 2024. Vol. 17. Issue 7. pp. 278. <https://doi.org/10.3390/jrfm17070278>
14. Vanstraelen A., Schelleman C. Auditing private companies: what do we know? *Accounting and Business Research*. 2017. Vol. 47. Issue 5. pp. 565–584. <https://doi.org/10.1080/00014788.2017.1314104>
15. Ai X., Lin C., Newton N. J. The value of auditor verification amid economic uncertainty: International evidence from small businesses. *Auditing: A Journal of Practice & Theory*. 2024. Vol. 43. Issue 3. pp. 1–20. <https://doi.org/10.2308/AJPT-2022-104>
16. Scarlata A. N., Garven S., Vagner B., Bahmanziari T. Internal audit outsourcing in small organizations: An exploratory study. *Journal of Small Business Strategy*. 2019. Vol. 29. Issue 2. pp. 44–57. URL: <https://libjournals.mtsu.edu/index.php/jsbs/article/view/1390/1113>
17. Elisha O. A. Strengthening fraud prevention in small businesses: an analysis of effective accounting and auditing practices. *International Journal of Science and Research Archive*. 2024. Vol. 13. Issue 02. pp. 590–595. <https://doi.org/10.30574/ijrsra.2024.13.2.2160>
18. Посібник із застосування Міжнародних стандартів аудиту під час аудиту малих та середніх підприємств. Том 2. Практичне керівництво. Друге видання. Міжнародна федерація бухгалтерів, ВПГО «Спілка аудиторів України», 2010. URL: [http://audit-control.zzz.com.ua/Files/ISA\\_Using-2.pdf](http://audit-control.zzz.com.ua/Files/ISA_Using-2.pdf)

**4 References**

1. IFRS for Small and Medium-Sized Entities (IFRS for SMEs). Retrieved from: [https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929\\_063#Text](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_063#Text) [in Ukrainian]
2. Report on the state of auditing activities in Ukraine (January 1, 2022 – June 30, 2023). Retrieved from: <https://www.apob.org.ua/wp-content/uploads/2023/12/Звіт-про-стан-аудиторської-діяльності-в-Україні.pdf> [in Ukrainian]
3. Report on the state of auditing activities in Ukraine (July 1, 2023 – June 30, 2024). Retrieved from: <https://www.apob.org.ua/wp-content/uploads/2024/12/Звіт-про-стан-ринку-2024.pdf> [in Ukrainian]

4. Ojala, H., Niskanen, M., Collis, J., & Pajunen, K. (2014). Audit quality and decision-making in small companies. *Managerial Auditing Journal*, 29(9), 800–817. <https://doi.org/10.1108/MAJ-08-2014-1063>
5. Alotaibi, K. O. (2024). How internal auditing impacts governance mechanisms in small and medium-sized businesses. *International Journal of Advanced and Applied Sciences*, 11(7), 199–207. <https://doi.org/10.21833/ijaas.2024.07.022>
6. Abouelghit, M. G. M., & Gan, S. (2024). Empirical research on the effects of mandatory auditing for SMEs on their internal control quality and management's perceptions: Evidence from Egypt. *Cogent Business & Management*, 11(1), 2412738. <https://doi.org/10.1080/23311975.2024.2412738>
7. Raiborn, D. D. (1982). Audit problems encountered in small business engagements; Auditing research monograph, 5. Retrieved from: [https://egrove.olemiss.edu/aicpa\\_guides/15](https://egrove.olemiss.edu/aicpa_guides/15)
8. Gutierrez, E., Minutti-Meza, M., Tatum, K. W., & Vulcheva, M. (2025). The consequences of expanded audit reports for small and risky companies. *Contemporary accounting research*, 42(1), 576–614. <https://doi.org/10.1111/1911-3846.13011>
9. Müllerová, L., Paseková, M., Strouhal, J., Deaconu, A., Knapová, B., & Dvořáková, D. (2011). Auditing of SMEs: issues caused by international harmonization of financial reporting (from Czech perspective). *International Journal of Mathematical Models and Methods in Applied Sciences*, 5(3), 517–524. Retrieved from: <https://www.naun.org/main/NAUN/ijmmas/19-896.pdf>
10. Jessy, K., & Vivin, V. (2023). The Role of Audit in Small and Medium Enterprises. *International Journal of Social Science, Education Communication and Economics (SINOMICS JOURNAL)*, 1(6), 819–824. <https://doi.org/10.54443/sj.v1i6.93>
11. Thornton, S. L. (1989). Problems in Applying Auditing and Accounting Standards to the Small Business. *Theses and Dissertations*. Retrieved from: <https://commons.und.edu/theses/4447>
12. Francis, J. R. (2023). Going big, going small: A perspective on strategies for researching audit quality. *The British Accounting Review*, 55(2), 101167. <https://doi.org/10.1016/j.bar.2022.101167>
13. Mohamed, A. M. G., & Gan, S. (2024). Impact of mandatory audits of small-and medium-sized enterprises on their income tax compliance: Evidence from the Egyptian small-and medium-sized enterprise stock market. *Journal of Risk and Financial Management*, 17(7), 278. <https://doi.org/10.3390/jrfm17070278>
14. Vanstraelen, A., & Schelleman, C. (2017). Auditing private companies: what do we know?. *Accounting and business research*, 47(5), 565–584. <https://doi.org/10.1080/00014788.2017.1314104>
15. Ai, X., Lin, C., & Newton, N. J. (2024). The value of auditor verification amid economic uncertainty: International evidence from small businesses. *Auditing: A Journal of Practice & Theory*, 43(3), 1–20. <https://doi.org/10.2308/AJPT-2022-104>
16. Scarlata, A. N., Garven, S., Vagner, B., & Bahmanziari, T. (2019). Internal audit outsourcing in small organizations: An exploratory study. *Journal of Small Business Strategy*, 29(2), 44–57. Retrieved from: <https://libjournals.mtsu.edu/index.php/jsbs/article/view/1390/1113>
17. Elisha, O. A. (2024). Strengthening fraud prevention in small businesses: an analysis of effective accounting and auditing practices. *International Journal of Science and Research Archive*, 13(02), 590–595. <https://doi.org/10.30574/ijrsra.2024.13.2.2160>
18. International Federation of Accountants & Union of Auditors of Ukraine. (2010). Guide to Using International Standards on Auditing in the Audits of Small- and Medium-Sized Entities. Vol. 2 Practical Guidance. 2<sup>nd</sup> Edition. Retrieved from: [http://audit-control.zzz.com.ua/Files/ISA\\_Using-2.pdf](http://audit-control.zzz.com.ua/Files/ISA_Using-2.pdf) [in Ukrainian]